

УДК 658.155

Шаповалова Тетяна Андріївна

студентка-магістр

Київського національного університету імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПРИБУТКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** У статті розглядаються аспекти питання управління прибутком підприємства. Узагальнено тлумачення вітчизняних авторів стосовно сутності поняття «прибуток», що являє собою остаточну грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності підприємства. Саме тому забезпечення ефективного управління результатом діяльності підприємства призводить до позитивної динаміки прибутку, де велику роль відіграє система управління прибутком.*

Проаналізовано основні напрями управління прибутком на підприємстві в сучасних умовах господарювання. Описано системний підхід управління прибутком на підприємстві, визначено задачі та цілі управління прибутком, фактори, які впливають на величину прибутку. Запропоновано джерела підвищення прибутковості та рентабельності підприємства.

***Ключові слова:** прибуток, формування прибутку, управління прибутком, ефективність, механізм управління, планування прибутку, прибутковість.*

Постановка проблеми. Керівнику будь-якого підприємства на практиці доводиться приймати безліч різноманітних управлінських рішень. Кожне з них, особливо тих, що стосуються ціни, витрат підприємства, обсягу й структури реалізації продукції, в остаточному підсумку позначається на фінансових результатах підприємства. Тому розробка

методології управління прибутком на підприємстві на сьогодні є одним із найбільш гострих теоретичних і практичних завдань для фахівців у галузі економіки та фінансів.

Найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, є прибуток. Значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також держави визначають необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню процесу управління прибутком сучасного підприємства присвячено праці зарубіжних дослідників Д. Гелбрейта, Ф. Найта, О. Толмачова, О. Толпегіна, Р. Харрода та інших. Питанням прибутку та розв'язанню проблеми формування прибутковості сучасного підприємства присвячено й праці вітчизняних учених С.М. Баранцева, І.О. Бланка, М.І. Гладкої, О.Р. Кривицької, С.І. Ляшенка, С.Ф. Покропивного, В.В. Худої. Теоретичні аспекти управління прибутком діяльності підприємств знайшли відображення в наукових працях В.В. Апопія, В.І. Блонської, Я.Д. Качмарика, А.А. Мазаракі та інших науковців

Виклад основного матеріалу. Будь-яке підприємство основною метою своєї діяльності вважає отримання прибутку. Прибуток являє собою чистий дохід, що утворюється як різниця між валовим доходом і загальними витратами. Особливістю прибутку в умовах переходу до ринку є не його накопичення в грошовій формі, а витрачання на інвестиційні, інноваційні цілі, що забезпечує економічне зростання організації та підвищує її конкурентоспроможність на ринку.

Прибуток являє собою кінцевий фінансовий результат, що характеризує виробничо-господарську діяльність всього підприємства,

тобто становить основу економічного розвитку підприємства. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення. За рахунок нього виконується частина зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими підприємствами. Таким чином прибуток має величезну роль для оцінки виробничої та фінансової діяльності підприємства.

За рахунок відрахувань від прибутку до бюджету формується основна частина фінансових ресурсів держави, регіональних і місцевих органів влади, і від їх збільшення в значній мірі залежать темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, примноження суспільного багатства і в кінцевому рахунку підвищення життєвого рівня населення.

Відповідно до ст. 14.1.54 Податкового кодексу України дохід з джерелом їх походження з України – будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі, але не виключно, доходи у вигляді:

- 1) процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних (інвестиційних) доходів, сплачених резидентами України;
- 2) доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих в Україні портів;
- 3) доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, доходів від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, у тому числі акцій українських емітентів;
- 4) доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестраховання ризиків на території України;

- 5) доходів страховиків – резидентів від страхування ризиків страхувальників – резидентів за межами України;
- 6) спадщини, подарунків, виграшів, призів;
- 7) заробітної плати, інших виплат та винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;
- 8) доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю [1].

Прибуток являє собою різницю між сумою доходів і збитків, отриманих від різних господарських операцій. Саме тому він характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємств [5, с. 36].

Система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку.

Формування прибутку підприємства пов'язано зі здійсненням операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Під формуванням прибутку розуміють його створення в процесі господарської діяльності підприємства. Управляти формуванням прибутку означає управляти обсягом реалізації продукції, тобто кількістю та ціною продукції, здійснювати діяльність з найменшими витратами. В процесі формування та використання прибутку виділяють:

- валовий прибуток (збиток);
- фінансовий результат від операційної діяльності;

- фінансовий результат до оподаткування;
- чистий фінансовий результат;
- інший сукупний дохід до оподаткування;
- інший сукупний дохід після оподаткування [2].

Завданнями управління формуванням прибутку підприємства є:

- 1) визначення основних джерел його формування;
 - 2) забезпечення максимізації величини прибутку з урахуванням ресурсного потенціалу підприємства та ринкової кон'юнктури;
 - 3) забезпечення оптимального співвідношення між рівнем прибутковості підприємства та допустимим рівнем ризику;
 - 4) забезпечення максимізації ринкової вартості підприємства;
 - 5) забезпечення ліквідності активів та платоспроможності підприємства;
- б) забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства у довгостроковому періоді тощо [3].

На фінансове становище організації впливає ряд факторів, в тому числі і співвідношення спрямування та використання отриманого прибутку на накопичення і споживання. Наприклад, якщо сільськогосподарська організація весь чистий прибуток направляє на споживання і не формує фонди накопичення, це свідчить про те, що можливості розвитку господарства за рахунок власних джерел не мобілізуються.

Так, збільшення використання чистого прибутку на споживання приведе до зменшення величини власного капіталу, що в подальшому викличе зростання величини фінансового ризику втрат платоспроможності.

У такій ситуації підприємство має потребу в перегляді порядку розподілу прибутку і направлення більшої її частини на формування фонду накопичення.

Таким чином, на наш погляд, головна вимога, яка має пред'являтися до системи розподілу прибутку, що залишається на підприємстві, полягає в тому, щоб забезпечити фінансовими ресурсами потреби розширеного

відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

Зміна економічних показників за будь-який часовий період відбувається під впливом безлічі різноманітних факторів. Різноманіття факторів, що впливають на прибуток, вимагає їх класифікації, яка в той же час, має важливе значення для визначення основних напрямків, пошуку резервів підвищення ефективності господарювання.

Фактори, що впливають на прибуток, можуть класифікуватися за різними ознаками. Так, виділяють зовнішні і внутрішні, виробничі і позавиробничі, екстенсивні і інтенсивні фактори.

У процесі здійснення виробничої діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом, реалізацією продукції і отриманням прибутку, ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку і залежності.

Первинні фактори виробництва впливають на прибуток через систему узагальнюючих факторних показників більш високого порядку [6, с. 47]. Ці показники відображають обсяг і ефективність використання їх спожитої частини, що бере участь у формуванні собівартості.

Висновки. Отже, прибуток підприємства є важливою економічною категорією і виступає об'єктом управління. Джерелами формування загального прибутку підприємства є прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку; прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством; прибуток від позареалізаційних операцій. Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних чинників, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно.

Література

1. Податковий кодекс України: закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Баранцева С. Стратегія управління прибутком як регулятор діяльності підприємства // Торгівля і ринок України. – 2002, вип. 14, т. 2. – С. 81-86.
3. Бердар М.М. Фінанси підприємств: [навчальний посібник] / М.М. Бердар. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К., 2012. – 464 с.
4. Денисенко Л.О., Кучерявенко Ю.О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві / Л.О. Денисенко, Ю.О. Кучерявенко // Проблеми економіки організації та управління підприємствами. Вісник КНУТД. – 2014. – № 1. – С. 145–152.
5. Іванюк Т.Ю. Теоретичні засади управління прибутком підприємства Т.Ю. Іванюк, Г.Ю. Ткачук. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/7793/1/Іванюк.pdf>.
6. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: [підручник для студентів вищих закладів освіти] / С.М. Онисько, П.М. Марич ; 2е вид., виправ. і доп. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 367 с.